

ԿՈՆԴԱԿ ԱՇԸՂԵԱՆԻՆ

Մկրտիչ Մառաջ Յիսուսի Քրիստոսի և Ողորմածութեամբն Աստուծոյ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Մայրապօղոյն Պատրիարք Համագապան Նախամեծսր Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի.

Ամեն. Պատրիարքին Հայոց Կ. Պոլսոյ Սրբազան Խորէն արքեպիսկոպոսի խնդալ ի Տէր:

Պարտիք հայրապետական համարիմք հրաւիրել զուշ Զերոյ Սրբաղնութեան առ այն թէ սկսեալ ի սեպտեմբեր ամսոյ ամին անցելոյ, հաջադգի բնիկք Բագրեւանդայ, Մշոյ և այլ բազում տեղեաց Քուրքիոյ, թողեալ զհայրենական տունս և զարտորացս իւրեանց առանց իրիք խնամոց, յերեսաց սովոյն և նօթութեան գաղթեալ եկին հասին այսօր ի սահմանս Ռուսիոյ հանդերձ ընտանեօք և զաւակօք իւրեանց յեղկելի թշուառութեան և չքաւորութեան, անխնամ և անապաստան և ի լրումն այս ամենայն թշուառութեանց, յանցանելն իւրեանց ընդ սահմանս Ռուսիոյ, պէսպէս չարչարանօք գանակոծեալ կողոպտեցան ի մարդախոշոշ քուրդ հրոսակաց համիտիչէ անւանեալ գնդին և կորուսին զոր ունէինն և զարդիս գտանին ի վշտալի անձկութեան:

Ահաւասիկ այսպիսի վիճակօք պատեալ պաշարեն զմեօք բազմաթիւ գաղթականք աղաւաղելի ժողովրդեանս, որոց աննկարագրելի և սրտատուր դրութեան անձամբ անձին ականատես եղաք, և զթշուառութենէ նոցին պատմագրել Զեզ մի առ մի ոչ զորէ զրիչ մեր, զմիտս և զսիրտ մեր ի նոյն սուգ և ի տխրութիւն համակեալ: Թէպէտ իսկզբանէ կառավարութիւնն Ռուսիոյ ոչ թոյլ տայր գաղթականաց անցանել և կամէր զնոսա անդր ընդ սահմանն ի բաց մերժել ի խստաշունչ պահու ձմերան, որով ի գագաթ թշուառ-

Թեան հասեալ ի կորուստ՝ ի մահ կործանելոցն էին արդէն. սակայն տեղեկացեալ մեր կարիցաւակցութեամբ զտառապանս նոցա, վշտալի սրտիւ փութացաք ուր ուրեմն միջնորդեալ առ կառավարութիւնն Խուսիոյ. և նահանգապետն Երեւանայ, յետ ընկալնելոյ զԹոյլտուութիւնն ի բարձրագոյն իշխանութենէն, ծանոցց մեզ զհնարաւորութիւն առ ժամանակեայ բնակութեան ի գիւղս մինչ բացցին դրոնք զարնանային եղանակաց առ ի վերադարձուցանել զնոսս անդէն ի տեղիս իւրեանց:

Ուստի իբրեւ Հայր հասարակաց փութամ յորդորել զՁեզ, որպէս արթուն հովիւ յանձնեալ Ձեզ հօտիդ և վշտաց վշտակից, զօրացեալ և արիացեալ յերկնաւոր Խնամակալէն փոքրկանցս այսոցիկ, միջնորդ և բարեխօս լինել առ Բ. Դուռն և հրաւիրելով զբարեհաճ ուշադրութիւն մեծի Կայսերն օամ. պետութեան՝ առաջի առնել զաղիողորմ վիճակ ժողովրդեանս, հոգեւոր որդւոց մերոց, և միանգամայն բացալստ առնել հանգամանօրէն զանցից, որոց հանդիպեցան թշառացեալքն յերեսաց սովոյն և ի ձեռն համետիւզ գնդին: Գաղթականքս այսոցիկ հաւատարիմ հպատակքն են ի դարաւոր ժամանակաց հետէ օամ. Գահոյիցն և արտասօք և ողբովք, սովեալ և ծարաւի ստիպեալ եղեն թողուլ զհայրենիս իւրեանց, յուսացեալ այլ ուր գերծ մնալ մահւանէ: Արդ ժամ է հայրական խնամածութեամբ ջանալ ժողովել զոչխարս ցրուելս և վտարանդիս ի ծոց հայրենի տան, ուր անդրստին ի տղայ տիոց վարէին զկեանս ընդ հովանաւորութեամբ Վեհ. Կայսերն: Յերեսաց սովոյն և հարստահարութեան եկեալ այսր առ գտանել ապաստան ինչ առ ժամանակեայ, իմացան և տեսին զի աստ ժողովուրդք բազումք են և գիւղք բազմամարդք, և հաւաստեալ գիտեմք թէ դոյզն ինչ մասն հողոյ իսկ ոչ կարացեն ստանալ գաղթականքս և անշուշտ եմք զի ի վերջոյ թափուր յամենայնէ, անհնարին լինիցի նոցա հալթհալթել զկեանս և լինիցին աստանդական թափառողք, կարօտ չորաբեկ հացի ի տար աշխարհիս, հեռի ի հայրենեաց և յետին չար քան զառաջին:

Նկարագրեալ Ձեզ զայս ամենայն անձկութիւնս, որք օր աւուր յաւելուեն առ Մեզ, փափագելով փափագիմք տեղեկանալ և զհանգամանս և զդրութիւն Ձեր և առ հասարակ զներկայ վիճակ ժողովրդեանն Հայոց ի հայաբնակ գաւառս Թուրքիոյ: Ի լրոյ և ի լրա-

գրաց տեղեկացաք վասն սովոյն իշխելոյ զարդիս ի Կարին, ի Վան, ի Մուշ և յայլ տեղիս. սակայն անգիտակ եմք արդարեւ թէ տնօրինեալ իցէ արդեօք ստուգապէս օսմ. կառավարութեանն հասուցանել նաւովք զգորեան ի Պոնտոս առ սովիալս և կարօտեալս ի Նիկոմիդիոյ և ի զանազան կողմանս և թէ զի՛նչ խորհի Տէրութիւնն Թուրքիոյ վասն թեթեւացանելոյ և ամոքելոյ զծանրատար զրութիւն բազմաչարչար որդւոց մերոց:

Ուստի առաջարկեմք Ձերումդ Սրբազնութեան հաղորդել Մեզ զայս ամենայն մանրամասնօրէն ի գիտութիւն, որպէս զի երկուստեք ջան ի գործ զիցուք ըստ կարելոյն հասանել յօգնութիւն անմխիթար ժողովրդեանս, զի մի՛ յոգնաչար և բազմակարօտ հօտին հալոց հովիւքս կարգեալքս անտարբերութեան շահեսցուք զհամբաւ, այլ զպարտիս մեր հատուցուք ազգիս ի տառապանս և նեղութեան իւրում, հաւատարիմ կացեալ բանին Երկնային օգնականին ամենեցուն թէ «Որովհետեւ արարիք միում, յեղբարցս այսոցիկ փոքրկանց՝ ինձ արարիք»:

Ողջ լերուք ի Տէր:

Մ Կ Ր Տ Ի Չ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ

Գրեցաւ Կոնդակս լժ մարտի 1894 ամի Փրկչական և ըստ տոմարիս ՌՅԻԴ, ի Մայր Աթոռս Հայաստանեայց ի Ս. Էջմիածին, ի Վաղարշապատ: